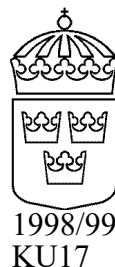


Konstitutionsutskottets betänkande

1998/99:KU17

Vallagsfrågor



Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 24 motioner från den allmänna motionstiden 1998 som gäller frågor kring valen. Motionerna rör bl.a. frågor om personval, dubbelvalsavveckling, kommunala utjämningsmandat, utlands-svenskars röstning, utländska medborgares rösträtt och val till Europaparlamentet.

Utskottet avstyrker samtliga motioner. Fyra reservationer har fogats till betänkandet; dessutom finns ett särskilt yttrande.

Motionerna

1998/99:K204 av Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till hur möjligheten till personval skall kunna förbättras med utgångspunkt i de erfarenheter som hittills vunnits i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:K211 av Kenneth Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sådan ändring i vallagen att namnvalsedlar får läggas ut på särskilda röstmottagningsställen inom landet.

1998/99:K212 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av justering av systemet med personvalsinslag.

1998/99:K214 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att införa utjämningsmandat vid kommunfullmäktigeval.

1998/99:K232 av Barbro Johansson (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att valsedlar med punktskrift bör tas fram till nästkommande val.

1998/99:K241 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i motionen upptagna frågor om personval skall tas upp i utvärderingen av 1998 års val i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:K244 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av ändringar i vallagen för utländska medborgare vars identitet inte är säkerställd samt i de fall utvisningsbeslut föreligger.

1998/99:K250 av Sten Tolgfors och Per Bill (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den möjlighet till vitalisering av demokratin som personvalsinslag ger,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att översynen av personvalsinslaget bör omfatta frågan om en delning av de största riksdagsvalkretsarna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bristerna i Riksskatteverkets information till hushållen om personvalsinslaget i 1998 års val,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att översynen av personvalsinslaget bör innefatta frågan om att valsedlar som inte kryssas skall räknas listordningen till godo som personröst.

1998/99:K251 av Barbro Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en utredning om gemensamma valsedlar för de olika partierna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att gemensamma valsedlar bör delas ut inne i vallokalen.

1998/99:K265 av Mats Einarsson m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige.

1998/99:K267 av Ingvar Svensson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rutiner för utlandssvenskars möjlighet att utnyttja sin rösträtt.

1998/99:K269 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning om utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner.

1998/99:K286 av Martin Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förändringar i personvalssystemet.

1998/99:K290 av Bengt Silfverstrand och Ingvar Johnsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av personval.

1998/99:K306 av Rigmor Ahlstedt (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att flytta valdagen från söndag till lördag,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sambandet mellan boende och vallokal undanröjs.

1998/99:K316 av Ingvar Svensson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av reglerna för dubbelvalsavveckling.

1998/99:K328 av Helena Bargholtz och Barbro Westerholm (fp) vari yrkas
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett stärkande av personvalsinslaget i valen,

1998/99:K339 av Jan Backman (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en digital valkrets för utlandssvenskar.

1998/99:K343 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av att återinföra möjligheterna att stryka enskilda namn på valsedlar i allmänna val.

1998/99:K344 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om analys av statens och kommunernas insatser i samband med de allmänna valen.

1998/99:K345 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av översyn av vallagens regler om dubbelavveckling i syfte att säkra proportionaliteten i valsystemet.

1998/99:K351 av Erling Wälivaara (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att göra det praktiskt möjligt för svenskar utomlands att rösta vid allmänna val.

1998/99:U509 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de svenska EU-valen skall företas på grundval av strikt proportionalitet och utan spärr.

1998/99:Sf635 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas
11. att riksdagen beslutar om ändring i lagen om rösträtt för invandrare så att alla invandrare behandlas lika.

Utskottet

Personval, m.m.

Motionerna

I motion 1998/99:K204 av Lars Hjertén (m) begärs att riksdagen hos regeringen begär förslag till hur möjligheten till personval skall kunna förbättras med utgångspunkt i de erfarenheter som hittills vunnits i enlighet med vad som anförts i motionen. Det finns enligt motionären vissa förhållanden kring personvalet som kan diskuteras. Varför skall t.ex. den nedre gränsen för personval i kommun- och landstingsval vara fem procent medan den är åtta procent i riksdagsval? Ett förhållande som starkt försvårar personvalet till

riksdagen för kandidater som är bosatta inom en valkrets är när partier, utöver en lista som upptar deras namn, går fram med ytterligare en lista med samma namn i samtliga valkretsar i riket. Om t.ex. partiledaren står som första namn på en sådan rikslista och övriga personer på platserna inte har någon förankring utanför den egna valkretsen kan de ändå bli valda eftersom så många personröstar på förstanamnet. Det händer då att kandidaterna från den lista som representerar den egna valkretsen ställs utanför riksdagen. Det bör enligt motionären utredas om det går att ändra lagstiftningen så att hänsyn tas till kandidaters bostadsort när det finns flera listor för samma parti i en valkrets. En vanlig missuppfattning med årets val var att många inte personröstade, om de accepterade turordningen på valsedeln. Detta fick i flera fall konsekvenser som ingen räknat med och kanske heller inte önskat. Om vi skall ha ett system med personval bör det vara obligatoriskt att alla som röstar också röstar på person. Om man inte utnyttjar möjligheten till personval bör rösten tillfalla partiet utan hänsyn till den inbördes ordningen på valsedeln.

I motion 1998/99:K212 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av justering av systemet med personvalsinslag. Riksskatteverkets information till väljarna gav intryck av att man, om man var nöjd med listan, inte behövde kryssa för någon av kandidaterna. Det kan inte uteslutas att denna något missvisande information på flera sätt har inverkat negativt på medborgarnas benägenhet att kryssa för en kandidat. Förmodligen har detta också bidragit till att en del av de kandidater som stått högt på listorna förlorat på att så stor andel av väljarna av olika skäl valt att inte kryssa för någon. När det inte är obligatoriskt att kryssa kan konsekvenserna bli att en minoritet på åtta respektive fem procent faktiskt får mer inflytande än en betydligt större majoritet av partiernas väljare. En förestående utvärdering av årets personval måste ta fasta på dessa förhållanden. Ett sätt att för framtiden lösa bekymret vore enligt motionären att göra det obligatoriskt att kryssa för en kandidat. Ett annat vore att införa en ruta där man fick kryssa om man var nöjd med partiets rangordning på listan. Ett tredje sätt vore att differentiera personvalsspärren utifrån partiets storlek. Det är enligt motionären angeläget att en utvärdering kommer till stånd.

I motion 1998/99:K241 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i motionen upptagna frågor om personval skall tas upp i utvärderingen av 1998 års val i enlighet med vad som anförts i motionen (yrkande 2). En fråga som bör tas upp på nytt är om det är lämpligt att bibehålla den höga spärrgränsen på åtta procent som gäller vid riksdagsval. Centerpartiet förordade att spärrgränsen borde sättas vid fem procent. Tillämpning av vallagens öppenhet för s.k. rikslistor har i samband med personröstningen lett till såväl förvirring som stark irritation, exempelvis när ett riksdagsparti i många valkretsar haft en valsedel med partiledaren som första namn, utöver den regionala valsedeln. Denna riksvalsedel har fått många röster och har, trots att partiledaren själv givetvis inte kan få mandat i mer än en valkrets, bidragit till att lokala kandidater med höga personliga röstetal inte fått mandat. Mandaten har i stället gått till kandidater i andra landsändar som funnits med på riksvalsedeln. Ett sätt att förhindra ett förfa-

rande av detta slag är att återinföra bostadsband. Det innebär således att en kandidat måste vara bosatt i den valkrets där vederbörande kandiderar. Det finns andra tänkbara åtgärder för att ge den enskilde väljaren tillräckligt tydliga förutsättningar för att kunna bedöma konsekvenserna av sitt val, t.ex. kan det införas en begränsning som innebär att en kandidat endast kan kandidera inom en valkrets. Dessa frågor bör enligt motionärerna övervägas närmare i samband med den ovan nämnda utvärderingen av det senaste valet. Ett tredje område som bör tas upp är finansieringen av valkampanjen, redovisning av använda medel och skatteeffekterna för kandidaterna.

I motion 1998/99:K250 av Sten Tolgfors och Per Bill (m) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den möjlighet till vitalisering av demokratin som personvalsinslag ger (yrkande 1), att översynen av personvalsinslaget bör omfatta frågan om en delning av de största riksdagsvalkretsarna (yrkande 2), bristerna i Riksskatteverkets information till hushållen om personvalsinslaget i 1998 års val (yrkande 3), att översynen av personvalsinslaget bör innefatta frågan om att valsedlar som inte kryssas skall räknas listordningen till godo som personröst (yrkande 4). Personvalssystemet kommer enligt motionärerna inför de kommande valen att tvinga både partierna och deras kandidater att bli betydligt mer externt inriktade. Från och med nu är väljarnas uppfattning om vilka politiker de vill se valda och känner förtroende för avgörande. Det behövs en debatt om vilken typ av personval vi vill ha och om hur demokratin kan och skall vitaliseras. I detta ligger att kandidater, partier och media har ett ansvar att tala om personvalets möjligheter, men också om det ansvar det kräver att alla kandidater tar. Möjligheterna som personvalsinslaget ger är tydliga: väljarna kan ge politiker direkta förtroendeuppdrag och utkräva ansvar. Banden mellan väljare och valda stärks. Systemet fungerar inte i de största valkretsarna där tiotusentals kryss krävs för att bli personvald och där personvalet kräver dyra kampanjer. Ingenting tyder på att spärren varit för hög. Storstadsregionerna är särfall som inte är representativa för landet i övrigt. Där är problemet snarare att valkretsarnas storlek förhindrar möjligheterna till relationsbyggande mellan väljare och valda. En delning av dessa valkretsar bör utredas.

Ett allvarligt problem var att informationen inför personvalet i bästa fall kan kallas bristfällig. Riksskatteverket hävdade i informationsbroschyren till alla hushåll att den som var nöjd med en listas utseende inte behövde kryssa någon kandidat, utan kunde lämna listan som den var. Ställt på sin spets innebar detta att listornas förstakandidater inte kunde bli personvalda, om väljarna följde Riksskatteverkets råd. Eftersom mandatet i första hand fördelas bland kandidater som klarat spärren och endast i andra hand fördelas efter listordning kunde detta mycket väl leda till att partiernas toppkandidater slogs ut på grund av felaktig information. Personvalet skall nu utvärderas. Det är viktigt att erfarenheterna från personvalet i landets samtliga valkretsar tas till vara.

I motion 1998/99:K286 av Martin Nilsson (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förändringar i personvalssystemet. Det finns enligt motionären anledning att göra en del ändringar vad gäller konkreta problem som uppmärksammades

under valrörelsens gång. Ett sådant är risken att den lista som över 90 % av väljarna kan vara tillfreds med kan kullkastas genom att drygt åtta procent kan rösta fram en kandidat i riksdagsvalet. Denna minoritets seger över majoriteten är naturligtvis inte värdig ett valsystem. Principen borde enligt motionären vara att ge de väljare som vill möjlighet att uttrycka sitt stöd för den av partiet uppsatta listan. Lämpligtvis kan detta ske genom en därför avsedd ruta. Om mer än hälften av ett partis väljare inom en valkrets väljer att använda sig av denna möjlighet skulle därmed naturligen personkryssen falla. Mer än hälften av partiets väljare har ju då sagt sig vilja ha just den ordning som partiet själv satt upp. Om däremot färre än hälften skulle använda sig av denna möjlighet bör kryssen räknas på samma sätt som i 1998 års val.

I motion 1998/99:K290 av Bengt Silfverstrand och Ingvar Johnsson (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av personval. Med ledning av årets val kan redan nu vissa slutsatser dras av det ökade personvalsinslaget i svensk demokrati. Ytlighet och personliga företräden utan anknytning till den politiska arenan vinner terräng på det idépolitiska samtalets och folkrörelsearbetets bekostnad. Den representativa demokratin tunnas ut. Ekonomiska och andra kampanjmässiga resurser ökar i betydelse och skapar ojämlika förhållanden mellan kandidaterna. Privatekonomin kan få en avgörande betydelse för enskilda kandidaters framgångar. Jämställdheten kommer i kläm. Geografisk obalans inom valkretsarna skapar motsättningar inom partierna. Systemet är så förutsägbart att det i fortsättningen torde bli praktiskt taget omöjligt för mindre kommuner att få in representanter i riksdagen. Mot denna bakgrund och med hänvisning till regeringsförklaringen är det väsentligt att såväl Rådet för utvärdering av 1998 års val som Demokratiutredningen i sitt arbete noggrant analyserar personvalets konsekvenser. Dessa utredningars direktiv bör vidgas så att de inrymmer uppdraget att framlägga förslag till åtgärder innebärande en skyldighet för såväl enskilda kandidater som partier och intresseorganisationer att öppet redovisa finansiella bidrag till personvalskampanjer i den händelse personval skall vara ett bestående inslag i framtida val.

I motion 1998/99:K328 av Helena Bargholtz och Barbro Westerholm (fp) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett stärkande av personvalsinslaget i valen (yrkande 10). Det valsystem som vi länge haft i vårt land, där det i praktiken varit omöjligt för väljarna att påverka ordningen för inval på de av partierna fastställda listorna, är en bidragande orsak till klyftan mellan väjare och valda. Folkpartiet liberalerna har länge arbetat för att de svenska valen skall få ett inslag av personval. Många förutspådde att personvalet skulle bli ett fiasko. Det kan redan konstateras att de fick fel. Trots de informationsproblem som följer med varje nyordning visade det sig att flera kandidater genom de avlämnade kryssen lyckades komma in i de olika församlingarna trots sina placeringar på listorna. De farhågor som yppats om att personvalet skulle missgynna kvinnliga kandidater har inte besannats. Motionärerna anser att det vid genomgången av erfarenheterna av personvalsinslaget vid årets val bör prövas

hur inslaget skall kunna förstärkas, bl.a. genom en sänkt spärr vid nästa riksdagsval.

I motion 1998/99:K343 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av att återinföra möjligheterna att stryka enskilda namn på valsedlar i allmänna val. Erfarenheterna från årets valrörelse visar att det finns många väljare som fortfarande vill ha möjligheten att göra den markering som strykningarna innebär. När personvalet skall följas upp anser motionären att det är angeläget att utredaren ges direktiv att också studera förutsättningarna för att återinföra möjligheterna att stryka enskilda namn på valsedlarna.

I motion 1998/99:K211 av Kenneth Johansson (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sådan ändring i vallagen att namnvalsedlar får läggas ut på särskilda röstmottagningsställen inom landet. Enligt vallagen får partierna bara lägga ut partimarkerade valsedlar på särskilda röstmottagningsställen inom landet och röstmottagningsställen som inrättats av utlandsmyndigheter. Enligt motionären finns det inga rationella skäl till varför namnvalsedlar inte skall få läggas ut på de särskilda röstmottagningsställena inom landet. Alla väljare borde ha samma möjlighet att personrösta oavsett var man går och röstar – vallokal eller särskilt röstmottagningsställe. Beträffande utlandsmyndighet har motionären emellertid förståelse för att det blir en enklare hantering om det bara förekommer partimarkerade valsedlar på dessa röstmottagningsställen.

Bakgrund

Personval

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att avge särskild personröst.

En ny vallag (1997:157) trädde i kraft den 1 juni 1997. Enligt 1 kap. 1 § första stycket vallagen gäller lagen för val till riksdagen, val till landstings- och kommunfullmäktige samt för val till Europaparlamentet. Vid sådana val röstar väljarna, enligt andra stycket, på ett parti och har möjlighet att avge en särskild personröst.

Enligt 5 kap. 1 § vallagen kan en partibeteckning skyddas vid val. För att få ett sådant skydd skall partiet registrera partibeteckningen och anmäla kandidater till valet. Skyddet för en registrerad partibeteckning består i att sådana namn som skrivits till eller som inte avser någon av de kandidater som partiet anmält till valet skall anses obefintliga om de förekommer på valsedlar för partiet.

För att avge sin röst skall väljarna, enligt 9 kap. 2 § vallagen, för varje slag av val ta en valsedel för det parti de vill rösta på. Om de vill avge en särskild personröst skall de göra en markering för den kandidat som de helst vill se vald. Enligt 18 kap. 11 § tredje stycket vallagen skall namn inte anses som obefintliga på grund av att de strukits från en valsedel som upptar namn. I 6 kap. 5 § andra stycket erinras om att det av 18 kap. 11 § tredje stycket framgår att strykningar av namn på en valsedel som upptar namn inte beaktas.

För varje mandat som ett parti fått i riksdagen skall en ledamot utses. Ordningen mellan kandidaterna skall enligt 18 kap. 38 § i första hand bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal skall fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster till ett antal av minst 8 % av partiets röstetal i valkretsen. Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses enligt 38 §, skall ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje parti bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden.

Vid val till landstingsfullmäktige skall, enligt 18 kap. 41 § vallagen, personligt röstetal bara fastställas för en kandidat som fått särskilda personröster till ett antal av minst 5 % av partiets röstetal i valkretsen, dock lägst 100 röster.

Vid val till kommunfullmäktige skall, enligt 44 §, personligt röstetal fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster till ett antal av minst 5 % av partiets röstetal i valkretsen, dock lägst 50 röster.

I proposition 1996/97:70 s. 119 anförs följande om den modell för personvalssystem som regeringen föreslog.

Ett valsystem med ökat personvalsinslag enligt modellen utgår således alltjämt från ett val mellan partier. Det nya i förslaget är att väljarna också har möjlighet att markera *en* kandidat, inte flera, på valsekeln. Genom markeringen har väljarna avgett en särskild personröst. Systemet med personröstning är inte tvingande. Det står alltså väljarna fritt att inte markera någon kandidat och i stället godta partiets ordning av kandidaterna eller enbart rösta med en partimarkerad valsekel.

När det gäller kandidaturvalet anförde regeringen i propositionen (s. 123) att ledamöter i första hand skall utses på personliga röster. Om inte tillräckligt många ledamöter kan utses enligt det sagda skall kandidaterna ordnas genom beräkning av ett jämförelsetal enligt den i dag tillämpade heltalsmetoden. Därvid bortses från kandidater som utsetts på personröster och beräkningen skall ske efter ett reducerat röstvärde.

Konstitutionsutskottet underströk vid sin behandling av regeringens förslag till ny vallag behovet av en utvärdering av 1998 års val och anförde följande (bet. 1996/97:KU16 s. 11):

Den centrala valmyndigheten, dvs. Riksskatteverket, gör efter varje val en utvärdering. Enligt utskottets mening bör emellertid de första allmänna valen med personvalsinslag i full skala utvärderas särskilt noga. Detta bör ske i en form där det finns parlamentarisk representation. Ett viktigt moment i utvärderingen är att undersöka om personvalsinslaget i valsystemet fyllt sitt tänkta syfte att ge väljarna bättre möjligheter att påverka vilka som skall representera dem. Dessutom bör konstateras om personvalsmomenten haft effekter på urvalet av kandidater vad beträffar bl.a. kön eller ålder. 8-procentsspärrens inverkan på personvalsgenomslaget och frågan om huruvida ovidkommande ekonomiska faktorer påverkat utfallet av valet var, enligt utskottet, ytterligare skäl för en fördjupad uppföljning av 1998 års val. Vad utskottet här anför om en utvärdering av 1998 års allmänna val bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1996/97:177).

Regeringen beslutade den 19 juni 1997 att tillkalla ett parlamentariskt sammansatt råd med uppgift att utvärdera reformen av det svenska valsysteem (dir. 1997:87). Rådet fick i uppdrag att utvärdera de tekniska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska effekterna av det nya valsysteem. Rådet skall ägna särskild uppmärksamhet åt konsekvenserna av systemet ur ett demokratiskt perspektiv. De delar av valsysteem som i detta sammanhang skall undersökas är de som är nya i förhållande till äldre rätt. Särskilt gäller detta enligt direktivet bl.a. följande frågor. Den övergripande frågan och den som har störst betydelse för valsysteemets funktionsduglighet i demokratin är om personvalsysteem leder till ökade kontakter mellan väljare och valda. Tanken med personvalsreform är att väljarna skall ges bättre möjligheter att påverka vilka personer som skall representera dem. Ett viktigt moment i samband härmed är vilka effekter det nya systeem med personval har på frågan om vilka kandidater som besätter mandaten jämfört med det äldre där partiernas listor i princip avgjorde vem som utsågs.

Det som avgör väljarnas möjlighet att påverka vilken kandidat som utses i förhållande till partiernas nominering är, enligt direktiven, i första hand den spärr som gäller för att personrösterna skall räknas för kandidaterna. I vallagen infördes en spärr för att hindra att små grupper skulle styra urvalet av de kandidater som blir valda på bekostnad av de väljare som kanske överlåter valet till partiernas interna nomineringsförfaranden. Utvärderingen bör, enligt direktiven, ta sin utgångspunkt i om dessa nivåer är de lämpligaste med hänsyn till syftet med spärrarna.

Den metod för personröstning, dvs. den modifierade danska modellen, som vallagen utgår från medför en möjlighet för väljarna att mer aktivt påverka personvalet. Det är, enligt direktiven, angeläget att reglerna om personval på valdagen står helt klara för väljarna. Det är därför viktigt att lagstiftningen är så enkel som möjligt. Ett led i dessa strävanden är att personröstningen skall vara det enda sättet att påverka valet av person. Strykningar av namn och tillskrivna namn påverkar därför, enligt direktiven, i princip inte vem som utses till ledamot eller ersättare.

I uppdraget ligger enligt direktiven givetvis också en utvärdering av andra nya delar av valsysteem som t.ex. det nya förfarandet för framställning av röstlängder och röstkort samt utfallet av informationsinsatserna inför valet.

Utvärderingen innefattar också överväganden om det finns behov av ytterligare förenklingar av lagstiftningen. Det står enligt direktivet rådet fritt att ta upp också andra närliggande frågor som har anknytning till rådets utvärderingsuppdrag. Mot bakgrund av utvärderingen skall frågan om behovet av förändringar i valsysteem övervägas. Det står rådet fritt att inom de nu angivna ramarna lägga fram de författningsförslag som föranleds av utvärderingens resultat. Arbetet med utvärderingen skall vara avslutat senast den 1 juli 1999.

Rådet fick den 19 november 1998 tilläggsdirektiv (dir. 1998:99). Enligt dessa har rådet fått i särskilt uppdrag att bl.a. utvärdera om, och i så fall på

vilket sätt, reformen av det svenska valsyste­met påverkade valdeltagandet i 1998 års val.

Demokratiutredningen

Den 11 september 1997 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté för att belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret möter inför 2000-talet (dir. 1997:101). Kommittén har antagit namnet Demokratiutredningen. Kommitténs arbete skall enligt direktiven koncentreras till följande områden:

- Internationaliseringen av ekonomin. Ekonomi och demokrati i samspel.
- Sverige i Europeiska unionen.
- Nya informations- och kommunikationsmönster, informationstekniken.

Det nya medielandskapet.

- Förändringar i den offentliga sektorn. Utveckling inom folkrörelserna.

Regeringen beslutade den 19 november 1998 om tilläggsdirektiv till Demokratiutredningen. Demokratiutredningen fick i särskilt uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet och att föreslå åtgärder för ett ökat demokratiskt engagemang. Demokratiutredningen skall samråda med Rådet för utvärdering av 1998 års val samt med Integrationsverket, som av regeringen fått i uppdrag att påbörja en undersökning kring det låga valdeltagandet bland invandrare och utvecklingen under åren efter den kommunala rösträttsreformen.

Namnvalsedlar

Röstning kan enligt 9 kap. 3 § vallagen anordnas i följande röstningslokaler: vallokaler, Posten AB:s postkontor inom landet, särskilda röstmottagnings­ställen inom landet och röstmottagnings­ställen som utlandsmyndigheter har inrättat.

I anslutning till varje röstningslokal skall det enligt 9 kap. 12 § ordnas en lämplig plats där valsedlar skall läggas ut. På denna plats skall väljarna för det val som avses ha tillgång till bl.a. valsedlar till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar) för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet. Valförrättarna och röstmottagarna skall se till att valsedlar enligt första stycket finns utlagda. De partier som deltar i valen skall enligt 12 § tredje stycket också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats. På särskilda röstmottagnings­ställen inom landet och röstmottagnings­ställen som inrättas av utlandsmyndigheter får partierna bara lägga ut partimarkerade valsedlar.

Riksskatteverket (RSV) genomför en utvärdering efter varje val. Enligt vad utskottet inhämtat från RSV kommer verket vid utvärderingen av 1998 års val att bl.a. ta upp frågan om möjligheten för partierna att lägga ut namnvalsedlar även på särskilda röstmottagnings­ställen.

Utskottets bedömning

Rådet för utvärdering av 1998 års val har enligt direktiven i uppdrag att utvärdera reformen av det svenska valsystemet. Enligt direktiven står det rådet fritt att ta upp även andra närliggande frågor. De frågor som tas upp i motionerna utgör enligt vad utskottet inhämtat sådana frågor som rådet kommer att belysa. När det gäller frågan om möjlighet för partierna att lägga ut namnvalsedlar på särskilda röstmottagningsställen kommer denna fråga att tas upp i Riksskatteverkets utvärdering av 1998 års val. Enligt utskottet bör resultaten av dessa arbeten avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Dubbelvalsavveckling

Motionerna

I motion 1998/99:K316 av Ingvar Svensson (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av reglerna för dubbelvalsavveckling. I 1998 års riksdagsval uppstod en del märkliga effekter för Kristdemokraterna i tre riksdagsvalkretsar (Skånes norra och östra, Malmö kommun och i Västmanlands län). I valkretsarna användes två listtyper – dels en lista som registrerats för hela riket, dels en lokal lista. Den s.k. rikslistan toppades av Alf Svensson. I alla tre kretsar blev Alf Svensson personkryssad över 8-procentsspärren, men i alla tre valkretsarna var den lokala listan den röstmässigt största. Enligt vallagen går dubbelvalsavvecklingen till så att kandidat som blivit vald i flera valkretsar ändå betraktas som vald i alla valkretsarna. Vederbörandes ersättare utses utifrån listordning i alla kretsarna. När dubbelvalsavvecklingen sker – och kandidaten är avförd från en valkrets – är det ändå hans/hennes ersättare som erhåller mandatet. Slutsatsen är att en sådan kandidats personröster i praktiken överförs på ersättare enligt listordningen, trots att de inte erhållit personkryss över spärren. Det rimliga hade enligt motionären varit att när dubbelvalsavvecklingen skett borde man betraktat den avvecklade som obefintlig, dvs. vanlig fördelning enligt listordningen skulle ha fått ske när valkretsarnas mandat skulle fördelas på person. Enligt motionären bör regeringen få i uppdrag att göra en översyn på denna punkt för att granska om vallagens effekter för dubbelvalsavvecklingen står i överensstämmelse med den grundläggande synen på personvalssystemet.

I motion 1998/99:K345 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av översyn av vallagens regler om dubbelvalsavveckling i syfte att säkra proportionaliteten i valsystemet. Proportionalitetsprinciperna frångås i vissa fall när ett parti har flera valsedlar i samma valkretsar. Detta gäller ersättare men ibland också ledamöter till riksdag eller fullmäktigeförsamlingar. En lista som bara får marginellt fler röster än en annan kan komma att besätta alla eller merparten av de platser ett parti har i t.ex. en kommunfullmäktigeförsamling. Det beror på att samma personer kan erhålla mandat i flera valkretsar. När dessa personer utses används jämförelsetal som skall säkra proportionaliteten mellan olika listor. Eftersom var och en bara kan tillträda en plats utses ersättare (dubbelvalsavveckling). När dessa ersättare

utes till ordinarie platser används inte jämförelsetal utan röstetal. Därmed sätts proportionaliteten ur spel. En väg att åtgärda problemet skulle enligt motionärerna kunna vara att genomföra en enkel ändring i vallagen (20:5) och i stället för röstetal använda jämförelsetal när ersättare skall utses.

Bakgrund

För varje mandat som ett parti fått i riksdagen skall en ledamot utses. Riksskatteverket skall enligt 18 kap. 37 § vallagen utse ledamöterna på grundval av länsstyrelsens sammanräkning så som den slutligen registrerats.

I första hand skall ordningen mellan kandidaterna bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal skall enligt 18 kap. 38 § fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster till ett antal av minst 8 % av partiets röstetal i valkretsen.

Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på detta sätt skall, enligt 39 §, ordningen mellan kandidatnamnen inom varje parti bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 20 kap. 4 § vallagen.

Kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti skall, enligt 18 kap. 40 § första stycket, tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet. Har kandidaterna inte tagit plats i ordningen på grundval av sina personliga röstetal, skall de tillträda det mandat för vilket deras jämförelsetal är störst.

Det mandat som kandidaten inte tillträder skall, enligt andra stycket, tillfalla den som kommer först i ersättningsordningen enligt 52 §. Vid denna beräkning skall man bortse från den som redan valts till ledamot.

Enligt 18 kap. 52 § vallagen skall, om det behövs för att utse ersättare för kandidater, Riksskatteverket bestämma en särskild ordning mellan kandidaterna på partiets valsedlar. Detta skall göras enligt 20 kap. 5 §. Enligt denna bestämmelse ordnas namnen på grundval av beräkningen av deras personliga röstetal. Kan inte tillräckligt många namn ordnas på detta sätt skall de ordnas på grundval av de valsedlar som gällde för namnet, när de fick plats i ordningen. Vid denna uträkning gäller varje valsedel som hel röst. Med iakttagande av att namnet på den som redan fått plats i den särskilda ordningen anses obefintligt, skall röstvärdet tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln.

Utskottets bedömning

Rådet för utvärdering av 1998 års val har enligt direktiven i uppdrag att utvärdera reformen av det svenska valsystemet. Enligt direktiven står det rådet fritt att ta upp även andra närliggande frågor. Frågan om dubbelvalsavveckling som tas upp i motionerna utgör, enligt vad utskottet inhämtat, en sådan fråga som rådet kommer att ta upp. Enligt utskottet bör resultaten av uppdraget avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Kommunala utjämningsmandat

Motionerna

I motion 1998/99:K214 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att införa utjämningsmandat vid kommunfullmäktigeval. Många av Sveriges kommuner består av flera valkretsar. Mandatfördelningen efter ett val kan enligt motionären ge ett parti "otillbörligt" bra utdelning om antalet röster fördelat på samtliga partier fallit på ett visst sätt i en valkrets, medan ett annat parti kan förlora mycket genom att i båda valkretsarna ligga precis under för att få ytterligare ett mandat. Hade det i kommunerna funnits utjämningsmandat hade detta inte kunnat ske. Det totala kommunala valresultatet, dvs. ett partis totala antal röster i en kommun, hade fått genomslag. I kommuner med två eller flera valkretsar bör därför enligt motionären utjämningsmandat införas.

I motion 1998/99:K265 av Mats Einarsson m.fl. (v) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige. Enligt vallagen kan kommunfullmäktige besluta om valkretsindelning när en kommun har fler än 6 000 röstberättigade. Om det finns fler än 24 000 röstberättigade skall kommunen delas in i två eller fler valkretsar. Bestämmelsen innebär att de flesta kommuner i dag har valkretsindelning. Kommunfullmäktiges platser fördelas sedan utifrån fasta valkretsmandat. Det innebär att ett parti, trots ett relativt starkt stöd i kommunen i sin helhet, kan hamna utanför kommunfullmäktige i de fall röstetalet är jämnt fördelat över hela kommunen. Detta är enligt motionärerna ett demokratiproblem. Väljarnas röster får inte genomslag i kommunfullmäktiges sammansättning. Enligt motionärerna bör vallagen ändras så att det införs en bestämmelse om utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige.

I motion 1998/99:K269 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en utredning om utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner. Nuvarande system i de större kommunerna inbjuder enligt motionärerna gärna till manipulation med valkretsindelningar och/eller antalet mandat i kommunfullmäktige. Ett alternativ till den nuvarande situationen är att införa utjämningsmandat i valkretsindelade kommuner. Frågeställningen bör enligt motionärerna analyseras.

Bakgrund

Vid val till kommunfullmäktige är kommunen enligt 2 kap. 6 § första stycket vallagen en valkrets, om inte något följer av andra stycket. Om en kommun har fler än 6 000 personer som har rösträtt, får kommunen enligt andra stycket delas in i två eller flera valkretsar. Om det finns fler än 24 000 som har rösträtt i en kommun, eller om det för kommunen skall utses minst 51 fullmäktige, skall kommunen delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 6 000 personer som har rösträtt får delas in i två eller flera valkretsar bara om det finns synnerliga skäl därför att kommunen sträcker sig

över ett betydande geografiskt område eller har andra geografiska förhållanden som motiverar en sådan indelning.

Indelningen i valkretsar för val till kommunfullmäktige skall enligt 2 kap. 9 § vallagen beslutas av fullmäktige. För att gälla skall beslutet vara fastställt av länsstyrelsen.

Kommunfullmäktige skall, enligt 3 kap. 7 § vallagen, besluta hur många mandat som fullmäktige skall ha. Detta regleras i 5 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Samtliga mandat i fullmäktige är fasta mandat. Om en kommun är indelad i flera valkretsar skall länsstyrelsen besluta hur många mandat som varje valkrets skall ha.

I betänkande 1996/97:KU16 s. 24 och 25 redogör konstitutionsutskottet för frågans tidigare behandling.

Frågan om att införa ett mer proportionellt system också för val till kommunfullmäktige har utretts flera gånger utan att det lett till lagstiftning. Senast övervägdes frågan av 1993 års vallagskommitté. Kommittén kunde inte enas i frågan och detta hade sin orsak i olika synsätt på behovet av att komplettera ett kommunproportionellt system med småpartispärr och delade meningar om det angelägna i att ha likartade system för val till landstings- och kommunfullmäktige. Kommittén valde därför att avstå från att lägga fram ett förslag.

Regeringen gjorde bedömningen att det inte borde införas utjämningsmandat för val till kommunfullmäktige. Inte heller föreslog regeringen införande av någon småpartispärr (prop. 1996/97:70 s. 161). Konstitutionsutskottet delade regeringens uppfattning (bet. 1996/97:KU16 s. 25) och avstyrkte en motion (fp) med yrkande om ett tillkännagivande till regeringen om bl.a. att införande av utjämningsmandat i kommunfullmäktigevalen borde bli föremål för förnyad beredning.

Utskottets bedömning

Frågan om att införa ett mer proportionellt system för val till kommunfullmäktige genom införande av utjämningsmandat har utretts flera gånger utan att det lett till lagstiftning. Mot bakgrund av att 1993 års vallagskommitté inte hade kunnat enas i denna fråga gjorde regeringen i propositionen med förslag till ny vallag bedömningen att det inte borde införas utjämningsmandat för val till kommunfullmäktige. Regeringen föreslog inte heller införande av någon småpartispärr. Konstitutionsutskottet delade regeringens uppfattning. Utskottet gör i dag ingen annan bedömning. Utskottet anser att man bör hålla fast vid det system som gäller i dag. Någon ny utredning som skall utreda frågan på nytt behövs enligt utskottet inte heller. Utskottet avstyrker därför samtliga motioner.

Utlandssvenskars röstning

Motionerna

I motion 1998/99:K267 av Ingvar Svensson (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om rutiner för utlandssvenskars möjlighet att utnyttja sin rösträtt. Genom den nya vallagen förändrades några rutiner till det bättre för utlandssvenskarnas möjlighet att utnyttja sin rösträtt. Samtidigt har det kommit en del indikationer som tyder på att information och röstkort nått ut så sent att rösträtten av praktiska skäl inte kunnat utnyttjas. Rutinerna för ett effektivt röstningsförfarande även för utlandssvenskar bör enligt motionären ses över.

I motion 1998/99:K339 av Jan Backman (m) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en digital valkrets för utlandssvenskar. Under många år har röstberättigade utlandssvenskar efterlyst en egen valkrets, där de skulle kunna utöva sin rösträtt och välja mellan kandidater som företräder deras intressen. Vid det tyska förbundsvalet nyligen inrättades en digital valkrets. 17 000 tyskar deltog i valet över Internet, varav en tredjedel ute i världen. Det största tekniska problemet var valhemligheten. Även detta problem förväntas enligt motionären kunna lösas inom det närmaste året. Regeringen bör använda tiden fram till nästa val för att utreda de formella och tekniska möjligheterna att skapa en digital valkrets för utlandssvenskar, med egen mandattilldelning och egna kandidater.

I motion 1998/99:K351 av Erling Wälivaara (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att göra det praktiskt möjligt för svenskar utomlands att rösta vid allmänna val. Vid valet den 20 september gick många svenskar som tillfälligt vistades utomlands miste om att utöva sin medborgerliga rättighet att rösta. Röstkortet skickades ut den 2 september, drygt två veckor före den allmänna valdagen. För många svenskar som vistades utomlands vid tiden före och under valdagen innebar det sena utsändandet att de aldrig hann få röstkortet innan tiden för röstning hade gått ut. På många konsulat var dessutom sista datum för röstning den 14 september. Inte heller gick någon information ut från Riksskatteverket om att röstning kunde ske vid ambassad eller konsulat utan röstkort mot uppvisande av legitimation. Ett utsändande av röstkortet minst en månad före valdagen och en klar information från Riksskatteverket skulle enligt motionären lösa problemet.

Bakgrund

Röstlängderna för val till riksdagen skall enligt 7 kap. 1 § vallagen innehålla uppgifter om alla svenska medborgare som fyller 18 år senast på valdagen och som är eller har varit folkbokförda i landet. Svenska medborgare som inte varit folkbokförda i landet någon gång under de senaste 10 åren skall tas upp i en röstlängd bara om de senast 30 dagar före valdagen skriftligen anmäler sig. Den som gjort en sådan anmälan skall tas upp i röstlängd i 10 år från dagen för anmälan.

För var och en som finns i en röstlängd skall skattemyndigheten enligt 7 kap. 7 § upprätta ett röstkort. För väljare som inte har någon känd adress skall det upprättas röstkort bara om de begär det. Röstkortet skall innehålla uppgift om väljarens namn och nummer i röstlängden och vilka val som väljaren får delta i. Röstkorten bör också innehålla annan information om valet. Röstkorten skall enligt 7 kap. 8 § skickas ut så snart som möjligt, dock senast i så god tid att de kan beräknas vara väljare som är folkbokförda i landet till handa senast 18 dagar före valdagen.

En anmälan om adress från svenska medborgare som inte är folkbokförda i landet skall anses också som en anmälan om att tas upp i röstlängd, om anmälan görs skriftligen till en skattemyndighet.

Enligt 13 kap. 1 § vallagen skall Riksskatteverket, när val skall hållas, efter samråd med Utrikesdepartementet bestämma hos vilka svenska utlandsmyndigheter som röstmottagning skall anordnas. Vid ordinarie val till riksdagen och ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet får, enligt 2 §, röstmottagningen hos en utlandsmyndighet börja tidigast den tjugofjärde dagen före valdagen. Röstmottagningen får pågå så länge att de valkuvert som myndigheten har tagit emot kan vara hos Riksskatteverket senast klockan 12.00 dagen före valdagen.

Röstmottagaren skall, enligt 13 kap. 11 §, ta emot väljarens valkuvert, i väljarens närvaro lägga in valkuverten och väljarens röstkort eller adresskort i ett fönsterkuvert och klistra igen det. Röstmottagaren skall ta hand om de fönsterkuvert som gjorts i ordning och på en särskild förteckning anteckna varje väljares namn. Röstmottagaren skall skicka fönsterkuverten och förteckningen till Riksskatteverket. Riksskatteverket skall, enligt 13 kap. 21 §, allteftersom fönsterkuverten kommer in från utlandsmyndigheterna fortlöpande anteckna hur många fönsterkuvert som kommer in till myndigheten och därefter skicka fönsterkuverten till valnämnden i den kommun där väljaren finns i röstlängden.

Konstitutionsutskottet gjorde i betänkande 1996/97:KU16 vari propositionen om ny vallag behandlades följande bedömning när det gällde de föreslagna röstlängdsreglerna för utlandssvenskar (s. 36 och 37).

Genom de föreslagna röstlängdsreglerna kommer deltagandet i val att underlättas betydligt för de flesta utlandssvenskar jämfört med i dag. Enligt nu gällande regler måste en utlandssvensk inför varje ordinarie val ansöka om att bli upptagen i den särskilda röstlängden för utlandssvenskar. De nya reglerna innebär att den som varit folkbokförd i Sverige någon gång under de senaste tio åren med automatik tas upp i röstlängden. Den som flyttar utomlands står kvar i röstlängden i tio år och kan förlänga den tiden med tio år i sänder genom en anmälan eller genom en avgiven röst. Enligt utskottets mening innebär förslaget att avskaffa den särskilda röstlängden ett stort steg i riktning mot ökad likställighet mellan svenskar boende utom och inom landet vad gäller möjligheten att rösta. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Enligt uppgift från Svenska ambassaden i Bonn, som varit i kontakt med tyska valmyndigheten, förekom det inte någon s.k. digital valkrets i det tyska valet för utomlands bosatta tyskar. Dessa personer röstade i den valkrets där de senast var bosatta. I Köln förekom det emellertid att de personer som

skulle rösta gjorde detta på vanligt sätt men också deltog i ett försök att rösta via Internet. Denna röst räknades inte utan ingick endast i testet.

Riksskatteverket (RSV) genomför efter varje val en utvärdering. Dessa utvärderingar ligger sedan till grund för en analys av hur reglerna fungerar. Enligt vad utskottet inhämtat kommer RSV bl.a. att ta upp hur reglerna för utlandssvenskars röstning fungerat.

Utskottets bedömning

Riksskatteverket kommer i sin utvärdering efter 1998 års val att ta upp frågan hur svenskars möjlighet att rösta utomlands fungerat. Resultatet av Riksskatteverkets utvärdering bör enligt utskottet avvaktas. Utskottet som i och för sig anser att det vore intressant med en möjlighet att utnyttja den nya tekniken även i valsammanhang finner emellertid att tiden ännu inte är mogen för ett sådant initiativ. Utskottet avstyrker motionerna.

Utländska medborgares rösträtt

Motionerna

I motion 1998/99:K244 av Sten Andersson (m) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av ändringar i vallagen för utländska medborgare vars identitet inte är säkerställd samt i de fall utvisningsbeslut föreligger. I Sverige äger utländska medborgare rätt att rösta vid kommunalval under förutsättning att de varit kyrkoskrivna i tre år före den 1 november året innan valåret. De svenska kommunala rösträttsreglerna för utländska medborgare har inte varit framgångsrika. Valdeltagandet bland nämnda kategorier har varit lågt, och det finns inget som pekar på att den situationen skall förändras. Personer med oklar identitet tillåts rösta i kommunalval. Samma gäller för personer beträffande vilka det föreligger utvisningsbeslut som ännu icke verkställts och de som avtjänar fängelsestraff dömt i kombination med utvisning. Lagen borde enligt motionären ändras så att rösträtt för utländska medborgare vid kommunalval inte medges i de fall identiteten inte är fastställd eller beslut om utvisning föreligger.

I motion 1998/99:Sf635 av Yvonne Ruwaida (mp) begärs att riksdagen beslutar om ändring i lagen om rösträtt för invandrare så att alla invandrare behandlas lika (yrkande 11). Det finns en EU-förordning om att EU-invandrare skall få rösträtt efter en månads bosättning, medan andra invandrare skall vara tvungna att ha varit bosatta i Sverige i tre år i enlighet med nationell lagstiftning. Denna åtskillnad utgör en ren diskriminering och bör inte accepteras i svensk lagstiftning. Enligt motionären bör man anta en lag om att man skall behandla alla invandrare lika.

Bakgrund

Enligt 3 kap. 2 § regeringsformen tillkommer rösträtt vid val till riksdagen svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket. Den som icke har uppnått 18 års ålder senast på valdagen har ej rösträtt.

Enligt 1 kap. 2 § vallagen har svenska medborgare som fyller 18 år senast på valdagen och som är bosatta i landet eller någon gång har varit folkbokförda här rösträtt vid val till riksdagen.

Rösträtt vid val till landstingsfullmäktige har, enligt 1 kap. 3 § första stycket vallagen, den som fyller 18 år senast på valdagen och är folkbokförd inom landstinget. Rösträtt vid val till kommunfullmäktige har den som fyller 18 år senast på valdagen och är folkbokförd i kommunen.

Medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) samt medborgare i Island eller Norge som fyller 18 år senast på valdagen och är folkbokförda i landet har, enligt 3 § andra stycket, rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige.

Enligt 3 § tredje stycket har andra utlänningar som fyller 18 år senast på valdagen och är folkbokförda i landet rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige om de har varit folkbokförda i landet tre år i följd före valdagen.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 1996/97:KU16 motioner (mp) vari yrkades bl.a. att vallagen skulle ändras så att alla, oavsett nationalitet, som fyller 18 år senast på valdagen och är folkbokförda i landet skall ha rösträtt vid val till landstings- och kommunfullmäktige. Enligt motionären fanns det inga sakliga skäl att göra skillnad mellan olika grupper av invandrare när det gäller rösträtten. Utskottet gjorde följande bedömning.

Genom förslaget till 1 kap. 3 § genomförs det EG-direktiv som ger vidgad rätt för unionsmedborgare bosatta i Sverige att rösta i landstings- och kommunfullmäktigeval. EG-direktivet ger också svenska medborgare bosatta i ett EU-land rätt att rösta i kommunalval på samma villkor som den statens egna medborgare. Reglerna är ett exempel på tillämpningen av principen om jämlikhet mellan och lika behandling av en medlemsstats medborgare och medborgare i andra medlemsstater och en följd av den rätt att röra sig fritt och uppehålla sig som föreskrivs i artikel 8 a Romfördraget. Utskottet delar inte uppfattningen i motionerna att reglerna borde omfatta alla i Sverige bosatta invandrare, oavsett om de omfattas av direktivet eller inte.

Utskottets bedömning

Rätt att rösta i landstings- och kommunfullmäktigeval tillkommer unionsmedborgare som är bosatta i Sverige. I motsvarande mån har även svenska medborgare som är bosatta i ett annat EU-land rätt att rösta i det landet. Reglerna är exempel på tillämpningen av principen om jämlikhet mellan och lika behandling av en medlemsstats medborgare och medborgare i andra medlemsstater. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning att reglerna inte bör omfatta alla i Sverige bosatta invandrare oavsett om de är unionsmedborgare eller ej. Utskottet avstyrker motion Sf635 yrkande 11.

För svenska medborgare och medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater samt medborgare i Island eller Norge krävs för rösträtt vid val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige att vederbörande senast på valdagen fyller 18 år samt är folkbokförd inom landstinget respektive i kommunen. För andra utländska medborgare finns dessutom ett krav på folkbokföring i landet i tre år i följd före valdagen. Enligt utskottet bör därutöver inte uppställas andra villkor för utländska medborgares rösträtt än för svenska medborgare. Utskottet avstyrker motion K244.

Statens och kommunernas insatser vid val, m.m.

Motionerna

I motion 1998/99:K344 av Inger Lundberg m.fl. (s) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om analys av statens och kommunernas insatser i samband med de allmänna valen. Valdeltagandet i årets val liksom det låga deltagandet i 1995 års val till EU-parlamentet inger kraftig oro för demokratins utveckling i Sverige. En stor del av ansvaret för det låga valdeltagandet måste enligt motionärerna tas av dem som representerar de politiska partierna, men vårt gemensamma samhälls-ansvar är inte oviktigt. Det finns anledning att överväga om det är försvarbart att de svenska röstkortet utformas och distribueras så att det skall bli så billigt som möjligt och att staten själv inte använder särskilt stora resurser för att informera om de medborgerliga rättigheterna i samband med de allmänna valen och att den som får rösträtt till kommuner och landsting eller blir svensk medborgare inte får någon särskild information om sin rätt att rösta i Sverige liksom om själva valsystemet. Motionärerna anser att Riksskatteverkets beslut att blanka valsedlar inte längre skall särredovisas utan behandlas som ogiltiga sedlar är oacceptabelt. För den enskilde är en blank valsedel en viktig signal till det politiska systemet. Om rösten behandlas som ogiltig och inte ens räknas är risken stor att väljaren i stället väljer att avstå i valet. Motionärerna tror att det är en stor risk för demokratins ställning på sikt om valsystemet innehåller element som gör att enskilda väljare väljer att helt avstå från att delta i valen.

I motion 1998/99:K306 av Rigmor Ahlstedt (c) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts dels om att flytta valdagen från söndag till lördag (yrkande 1), dels om att sambandet mellan boende och vallokal undanröjs (yrkande 2). Det är angeläget att på olika sätt stimulera medborgarna att aktivt delta i allmänna val. Motionären framför i motionen krav på att flytta valdagen från söndag till lördag som ett led i den översyn som kommer att göras för att stimulera medborgarna att använda sin rösträtt. Det bör enligt motionären även ges möjligheter för väljarna att avge sin röst i en vallokal var helst man befinner sig i Sverige på valdagen. Sambandet mellan boendeplats och vallokal bör undanröjas.

Bakgrund

Enligt 1 kap. 9 § vallagen skall val hållas på en söndag. Enligt 10 § skall valdagen vara tredje söndagen i september.

Enligt 9 kap. 3 § vallagen kan röstning anordnas i följande röstningslokaler: vallokaler, Posten AB:s postkontor inom landet, särskilda röstmottagningsställen inom landet och röstmottagningsställen som utlandsmyndigheter har inrättat.

På valdagen skall väljarna enligt 9 kap. 5 § rösta i vallokalen i det valdistrikt där de finns i röstlängden. Väljare som vistats utomlands eller av någon annan anledning inte kan rösta på valdagen i sin vallokal kan rösta i en annan röstningslokal. Enligt 11 kap. 4 § vallagen skall på valdagen t.ex. de postkontor där röstmottagning anordnas vara öppna för röstning under minst en timme före klockan 11.00 och minst en timme efter klockan 15.00.

Demokratiutredningen, m.m.

Den 11 september 1997 beslutade regeringen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté för att belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret möter inför 2000-talet (dir. 1997:101). Kommittén har antagit namnet Demokratiutredningen. Kommitténs arbete skall enligt direktiven koncentreras till följande områden:

- Internationaliseringen av ekonomin. Ekonomi och demokrati i samspel.
- Sverige i Europeiska unionen.
- Nya informations- och kommunikationsmönster, informationstekniken. Det nya medielandskapet.
- Förändringar i den offentliga sektorn. Utveckling inom folkrörelserna.

Det anges i direktiven att utgångspunkten för kommitténs arbete bör vara varje medborgares rätt till full delaktighet i samhället. Kommittén skall summera och värdera de senaste årens demokratiutredningar och demokrati-forskning och bedöma om ytterligare undersökningar och forskning bör initieras. Kommittén skall vidare utöver analyser och beskrivningar lämna konkreta förslag inom de områden där den anser det vara behövt. Arbetet skall bedrivas så att det offentliga samtalet kring demokrati och folkstyre stimuleras och utvecklas. Utredningsarbetet skall enligt direktiven vara avslutat senast den 31 december 1999.

Regeringen beslutade den 19 november 1998 om tilläggsdirektiv till Demokratiutredningen. Demokratiutredningen fick i särskilt uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet och att föreslå åtgärder för att öka medborgarnas delaktighet och engagemang i det demokratiska systemet. Demokratiutredningen skall samråda med Rådet för utvärdering av 1998 års val samt med Integrationsverket, som av regeringen fått i uppdrag att påbörja en undersökning kring det låga valdeltagandet bland invandrare och utvecklingen under åren sedan den kommunala rösträttsreformen år 1976.

Rådet för utvärdering av 1998 års val fick enligt tilläggsdirektiv (dir. 1998:99) i uppdrag att bl.a. utvärdera om, och i så fall på vilket sätt, reformen av det svenska valsyste-met påverkade valdeltagandet i 1998 års val.

Utskottets bedömning

Rådet för utvärdering av 1998 års val har fått i uppdrag att utvärdera reformen av det svenska valsystemet. Rådets uppdrag omfattar de tekniska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska effekterna av det nya valsystemet. Rådet skall ägna särskild uppmärksamhet åt konsekvenserna av systemet ur ett demokratiskt perspektiv. Rådet har i tilläggsdirektiv fått i uppdrag att bl.a. utvärdera om, och i så fall på vilket sätt, reformen av det svenska valsystemet påverkade valdeltagandet i 1998 års val.

Vidare har Demokratiutredningen bl.a. fått i uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet samt att föreslå åtgärder för ett ökat demokratiskt engagemang. Integrationsverket, slutligen, har fått i uppdrag att påbörja en undersökning kring det låga valdeltagandet bland invandrare och utvecklingen under åren sedan den kommunala rösträttsreformen år 1976.

I motionerna tas, enligt utskottet, viktiga demokratifrågor upp som gäller t.ex. det sjunkande valdeltagandet i Sverige. Frågorna hör enligt utskottet till det område som utredningarna enligt ovan fått i uppdrag att utreda. Utskottet som anser att resultaten av dessa uppdrag bör avvaktas avstyrker motionerna.

Val till Europaparlamentet

Motionen

I motion 1998/99:U509 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att de svenska EU-valen skall företas på grundval av strikt proportionalitet och utan spärr (yrkande 20). Enligt motionärerna måste Europaparlamentet även i framtiden ha en sådan utformning att även de mindre ländernas politiska "landskap" får fullgod representation. Det är därför beklagligt att antalet ledamöter permanent begränsas till maximalt 700, oavsett utvidgningar av medlemskretsen. I fördraget påpekas dock att antalet ledamöter från ett land måste "säkerställa skälig representation". De svenska EU-valen skall enligt motionärerna företas på grundval av strikt proportionalitet och utan spärr.

Bakgrund

Enligt 18 kap. 33 § vallagen skall Riksskatteverket i valet till Europaparlamentet fördela mandat mellan partierna på grundval av länsstyrelsernas sammanräkning. Bara partier som fått minst 4 % av rösterna i hela landet får enligt 34 § delta i fördelningen av mandat. Mandaten skall enligt 35 § fördelas proportionellt mellan de partier som får delta i fördelningen. Fördelningen görs genom att jämförelsetal beräknas för partierna med utgångspunkt i valresultatet i hela landet. Det parti som vid varje beräkning får det största jämförelsetalet tilldelas ett mandat.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 1997/98:KU26 två motioner (kd) vari föreslogs att spärren vid de svenska EU-valen slopas och att mandatfördelningen till Europaparlamentet skall företas på grundval av strikt proportionalitet. Utskottet gjorde följande bedömning.

Utskottet ställde sig i det av riksdagen godkända betänkandet 1996/97:KU16 bakom lydelsen av 18 kap. 34 § vallagen när utskottet våren 1997 beredde regeringens förslag till ny vallag. Den nya vallagen ersatte den lag om val till Europaparlamentet som tillämpades vid Sveriges första val till Europaparlamentet år 1995 och innebar ingen förändring beträffande 4-procentspärren. Utskottet vidhåller sin tidigare ståndpunkt och avstyrker motionerna.

Utskottets bedömning

Utskottet som vidhåller sin tidigare bedömning avstyrker motion U509 yrkande 20.

Gemensamma valsedlar

Motionen

I motion 1998/99:K251 av Barbro Johansson (mp) begärs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om gemensamma valsedlar för de olika partierna (yrkande 1) och att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att gemensamma valsedlar bör delas ut inne i vallokalen (yrkande 2). Vid varje val sker ett enormt slöseri med valsedlar. Före valet sker också en mängd transporter för att distribuera valsedlarna i vårt lands olika delar. Dessa transporter bör också minska. För att bringa ned antalet valsedlar bör det därför utformas gemensamma valsedlar på vilka samtliga riksdagspartiers namn och partikandidatlistor finns angivna. Övriga nya partier, som söker komma in i riksdagen, bör finnas på en gemensam valsedel. Samma bör gälla för kommun- och landstingsval. Dessa gemensamma valsedlar skall enligt motionären tillhandahållas och finnas inne i vallokalen och delas ut där. En utredning bör enligt motionären tillsättas som ser över valsedlarnas utformning enligt intentionerna i motionen och hur systemet med valsedelsutdelning går till.

Bakgrund

I 6 kap. vallagen behandlas bl.a. valsedlars utformning och innehåll samt hur valsedlar skall beställas och hur de hålls till handa.

Riksskatteverket skall enligt 1 § tillhandahålla de valsedlar som skall användas vid val. På en valsedel skall det enligt 3 § finnas en partibeteckning. En valsedel bör dessutom innehålla namn på en eller flera kandidater, en valkrets-beteckning som visar för vilken valkrets valsedeln är avsedd, en valbeteckning som visar för vilket val valsedeln gäller och uppgift på om det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

Enligt 7 § förser Riksskatteverket på beställning varje parti med valsedlar till det antal partiet önskar. Staten ansvarar enligt 8 § för kostnaden för valsedlar till ett antal som motsvarar tre gånger antalet personer som har rösträtt i valkretsen för ett parti som deltar i riksdagsvalet, om partiet vid detta val får eller vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än en procent av

rösterna i hela landet. Detta gäller också ett parti som, utan att ha uppnått den angivna röstandelen, är eller genom valet blir representerat i riksdagen.

Enligt 9 § svarar staten för kostnaden för valsedlar till ett antal som motsvarar tre gånger antalet personer som har rösträtt i valet för ett parti som deltar i val till landstings- eller kommunfullmäktige, om partiet är eller genom valet blir representerat i fullmäktige.

Utskottets bedömning

Enligt utskottet kan även små förändringar av bestämmelserna om röstning och val skapa osäkerhet bland väljarna med risk för minskat valdeltagande som följd. Valsedlarna är också den valinformation som lär läsas flitigast av väljarna. Utskottet anser att gemensamma valsedlar skulle kunna bli svåröverskådliga och kanske också medföra vissa praktiska problem. Några vinster i praktiskt hänseende skulle inte heller gemensamma valsedlar ge. Utskottet som inte vill föreslå att gemensamma valsedlar införs avstyrker motion K251.

Punktskrift på valsedel

Motionen

I motion 1998/99:K232 av Barbro Johansson (mp) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att valsedlar med punktskrift bör tas fram till nästkommande val. Integritet är viktigt att slå fast om. Ett funktionshinder, som en synskada, innebär att en synskadad måste ha hjälp vid olika situationer av en seende person. För att ge synskadade möjlighet att kunna vara ensamma i valbåset under tiden de går till val i en vallokal, bör valsedlar med de olika partiernas namn tas fram i punktskrift.

Bakgrund

Riksskatteverket (RSV) upprättar inför varje val information för synskadade. Informationen består i dels kassetband med samma information som RSV:s broschyrer, dels material i punktskrift. Detta material innehåller bl.a. kuvert med lösa valsedlar. Kuverten har text i punktskrift som anger vad kuvertet innehåller, t.ex. valsedlar för ett visst parti i riksdagsvalet. Valsedlarna är däremot inte i punktskrift eftersom det enligt RSV skulle äventyra valhemligheten.

Utskottets bedömning

I dag finns information till synskadade väljare dels på kassetband, dels med punktskrift. Dessutom distribueras kuvert med text i punktskrift som innehåller valsedlar utan punktskrift. Denna ordning har utformats med tanke på valhemligheten. Utskottet är med hänsyn till valhemligheten inte berett att

föreslå att även valsedlarna skall utformas med punktskrift och avstyrker därför motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *personval, m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K204, 1998/99:K212, 1998/99:K241 yrkande 2, 1998/99:K250, 1998/99:K286, 1998/99:K290, 1998/99:K328 yrkande 10, 1998/99:K343 och 1998/99:K211,
2. beträffande *dubbelvalsavveckling*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K316 och 1998/99:K345,
3. beträffande *kommunala utjämningsmandat*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K214, 1998/99:K265 och 1998/99:K269 yrkande 4,
res. 1 (v, kd, c, fp, mp)
4. beträffande *utlandssvenskars röstning*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K267, 1998/99:K339 och 1998/99:K351,
5. beträffande *utländska medborgares rösträtt*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K244 och 1998/99:Sf635 yrkande 11,
res. 2 (mp)
6. beträffande *statens och kommunernas insatser vid val, m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:K344 och 1998/99:K306 yrkandena 1 och 2,
7. beträffande *val till Europaparlamentet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:U509 yrkande 20,
res. 3 (v, kd, mp)
8. beträffande *gemensamma valsedlar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:K251,
res. 4 (mp)
9. beträffande *punktskrift på valsedel*
att riksdagen avslår motion 1998/99:K232.

Stockholm den 28 januari 1999

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

I beslutet har deltagit: Per Unckel (m), Pär Axel Sahlberg (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Jerry Martinger (m), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Kenth Högström (s), Britt-Marie Lindkvist (s) och Inger Strömbom (kd).

Reservationer

1. Kommunal utjämningsmandat (mom. 3)

Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp) och Inger Strömbom (kd) anser

dels att utskottets yttrande som på s. 14 börjar med ”Frågan om att” och slutar med ”samtliga motioner.” bort ha följande lydelse:

Enligt vallagen kan kommunfullmäktige besluta om valkretsindelning när kommunen har fler än 6 000 röstberättigade. De flesta kommuner har valkretsindelning. Kommunfullmäktiges platser fördelas utifrån fasta valkretsmandat vilket innebär att ett parti trots ett relativt starkt stöd i kommunen i sin helhet kan hamna utanför kommunfullmäktige i de fall röstetalet är jämnt fördelat över hela kommunen. Detta utgör enligt utskottet ett demokratiproblem. Väljarnas röster får inte genomslag i kommunfullmäktiges sammansättning. Enligt utskottet bör en analys göras av möjligheten att ändra vallagen, så att det införs en bestämmelse om utjämningsmandat vid val till kommunfullmäktige. Därför bör en utredning tillsättas. Detta bör med bifall till motionerna K214, K265 och K269 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *kommunala utjämningsmandat*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:K214, 1998/99:K265 och 1998/99:K269 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Utländska medborgares rösträtt (mom. 5)

Per Lager (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med ”Rätt att rösta” och slutar med ”yrkande 11.” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet bör alla invandrare behandlas lika i valsammanhang. Invandrare som är medborgare i ett EU-land samt Norge och Island och som är folkbokförda i Sverige har rösträtt i Sverige vid valen till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Dessa regler bör enligt utskottet gälla alla utländska medborgare som är folkbokförda i Sverige. Annars utsätter Sverige vissa utländska medborgare för diskriminering vilket enligt utskottet inte kan accepteras. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagändring i enlighet med vad utskottet framfört. Detta bör riksdagen, med bifall till motion Sf635 yrkande 11, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *utländska medborgares rösträtt*
att riksdagen med avslag på motion 1998/99:K244 samt med bifall till motion 1998/99:Sf635 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Val till Europaparlamentet (mom. 7)

Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Per Lager (mp) och Inger Ström-bom (kd) anser

dels att utskottets yttrande på s. 22 bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet måste Europaparlamentet även i fortsättningen väljas på ett sådant sätt att även de mindre partierna får fullgod representation. Därför måste de svenska EU-valen företas på grundval av strikt proportionalitet och utan spärr. Detta bör riksdagen, med bifall till motion U509 yrkande 20, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *val till Europaparlamentet*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:U509 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Gemensamma valsedlar (mom. 8)

Per Lager (mp) anser

dels att utskottets yttrande på s. 23 som börjar med ”Enligt utskottet kan” och slutar med ”motion K251.” bort ha följande lydelse:

Kostnaderna för val till riksdag och kommuner är omfattande och det borde enligt utskottet vara ett allmänt intresse att minimera dessa. Inte minst handlar det om ett stort slöseri med papper för alla olika vallistor, något som också ökat med personvalsinslaget. En åtgärd, som skulle kunna effektivisera informationen, kraftigt minska pappersanvändningen och minska transportvolymen, vore att ha gemensamma valsedlar för de partier som deltar i respektive val. Andra länder har genomfört detta med bra resultat. Enligt utskottet bör frågan aktualiseras i någon av de pågående utredningarna om valfrågor. Detta bör riksdagen, med bifall till motion K251, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *gemensamma valsedlar*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:K251 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Personval, m.m.

Åsa Torstensson (c) anför:

Centerpartiet förutsätter att de förslag med koppling till personvalet som tas upp i motion 1998/99:K241 yrkande 2 av Lennart Daléus m.fl. kommer att tas upp och ges en positiv behandling av Rådet för utvärdering av 1998 års val. Om, mot förmodan, så inte sker avser Centerpartiet att snarast återkomma med dessa förslag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	3
Personval, m.m.	3
Motionerna.....	3
Bakgrund.....	7
Personval	7
Namnvalsedlar	10
Utskottets bedömning.....	11
Dubbelvalsavveckling.....	11
Motionerna	11
Bakgrund.....	12
Utskottets bedömning.....	12
Kommunala utjämningsmandat	13
Motionerna	13
Bakgrund.....	13
Utskottets bedömning.....	14
Utlandssvenskars röstning.....	15
Motionerna	15
Bakgrund.....	15
Utskottets bedömning.....	17
Utländska medborgares rösträtt	17
Motionerna	17
Bakgrund.....	18
Utskottets bedömning.....	18
Statens och kommunernas insatser vid val, m.m.....	19
Motionerna	19
Bakgrund.....	20
Demokratiutredningen, m.m.	20
Utskottets bedömning.....	21
Val till Europaparlamentet	21
Motionen	21
Bakgrund.....	21
Utskottets bedömning.....	22
Gemensamma valsedlar	22
Motionen	22
Bakgrund.....	22
Utskottets bedömning.....	23
Punktskrift på valsedel.....	23
Motionen	23
Bakgrund.....	23
Utskottets bedömning.....	23
Hemställan	24
Reservationer.....	25
1. Kommunala utjämningsmandat (mom. 3).....	25

2. Utländska medborgares rösträtt (mom. 5).....	25
3. Val till Europaparlamentet (mom. 7)	26
4. Gemensamma valsedlar (mom. 8).....	26
Särskilt yttrande.....	26
Personval, m.m.	26